

ЖОВТЕНЬ

1984

№ 20

— Ця дата мені як — ніж у спину!

ЗДОРОВЕНЬКІ БУЛИ!

Зі святом Жовтня,
З великим святом
Вітає «Перець» сердечно вас;
Бажає щастя
У кожну хату,
Бажає радості повсякчас.

Щоб ще буйніше
Цвіло колосся,
Щоб в праці більших висот сягли;
Щоб вам сміялось,
Щоб вам моглося,
Щоб здоровенькими ви були!

Хай правда Жовтня
Над світом лине,
Тече, як чиста вода жива...
І чесним людям
У всіх країнах
Надію й віру в серця влива.

Кому ж та правда
Мозолить очі,
Хто шле погрози нам із п'їтьми,—
Нехай затямлять
Злі поторочі:
Ми не з лякливих, на чатах ми.

Вже зазіхала,
Уже хотіла
Фашистська нечисть нас підкорить.
Та розтрошили
Ворожу силу —
Дали добряче їй прикурить!

Мо', хто забувся?
Нехай згадає,
Що сорок років тому було...
Над нашим рідним
Радянським краєм
Не пануватимуть люті і зло.

Народ наш здатний
Мир зберігати,
Співати пісню, вперед йдучи...
Зі святом Жовтня,
З великим святом
Вітає «Перець» вас, читачі!

«Буденні справи» Жовтня Великого

Дослідник творчості Остапа Вишні, письменник, професор Одеського університету Іван Дузь, вивчаючи архіви української періодики двадцятих-тридцятих років, розшукав понад тридцять фейлетонів видатного гумориста, котрі не ввійшли до зібрання його творів.

В цьому номері друкуємо один із цих фейлетонів «Буденні справи Жовтня Великого».

— І пішли ці цигарки під три чорти! Фрезеровщиком буду.

Це так пише до редакції газети ХТЗ Микола Гринченко, тринадцятилітній хлопчик, що останніми часами вигукував перед заводською брамою Харківського тракторного заводу:

— Ось аначка! Рубель пачка!

І вже не хрипить застуджений Миколин голос перед заводськими ворітьми, вже вчиться Микола в заводській школі і разом з Миколою вчать ще 73 чоловіка отих самих, що вигукували:

— Дайом! Закурювай!!!

* * *

— «Особливу увагу давайте віддамо дітям»,— так писав П. П. Постишев до конференції жінок робітників ХТЗ.

— До XVI роковин Жовтня щоб не було чути біля нашого заводу вигуків про «аначку»,— так сказали партійна й комсомольська організації ХТЗ.

Сказали й зробили.

Нема тепер біля заводу папіросників.

Ще 4 серпня 1933 року заводська газета «Темп» занепокоїлась:

— «Батьки, комсомол, піонерія! Ви винні, що «пацани» торгують цигарками!»

Щодо батьків, то треба одверто сказати, що вони не дуже поспішили з «ліквідацією» своєї провини.

А от комсомол, піонерія, партійна організація, б'ючись за виконання програми, перебільшуючи виробничу програму,— не забули й за кинутих напризволяще дітей.

Діти, що мають батьків, «прикріплені» до «родителів», а безбаченки живуть у спеціально відведеному бараці, одягнені, обуті, сплять на чистих постелях, нагодовані.

І вчаться!

Дивні парадокси життя утворює: доводиться партійним організаціям «прикріплювати» дітей до їхніх власних батьків.

І нічого — потроху й «папаші» з «мамашами» привикають до своїх дітей.

А найкраще ці діти, мабуть, поважають і люблять тов. Розу Ейдель, зав. бюро КДР на заводі та секретаря заводського партійного комітету тов. Роніна.

Тов. Роза тепер у них за найкращу «маму», а тов. Ронін за найліпшого «папу».

Знайшли ці «родителі» за два дні собі аж цілих 73 чоловіка діточок, але це їх аж ніяк не непокоїть, навпаки — вони дуже раді і дітей не цураються, а дбають за них так, як можуть дбати про молоде покоління тільки в Радянському Союзі.

Тов. Роза «впіймала» спочатку трьох і мобілізувала їх:

— Завтра, хлопці, зібрати всіх папіросників і до мене! Поговоримо!

На завтра з'явилося 30 чоловік.

— Мало! — каже тов. Роза. — Розбивайтеся на бригади! Ти за бригадира! Ти! Ти! Розсипайтеся, збирайте, і щоб завтра всі прийшли!

На завтра у тов. Рози вже зібралось 73 чоловіка.

В кабінеті тов. Роніна, секретаря партійного комітету заводу-велетня, відбулася «конференція» отих, котрі:

— Вот она! Вот она! П'ятак штука! Рубель пачка!

— Ну, товариші, розкажіть нам, як і коли ви почали торгувати цигарками! — розпочав «конференцію» тов. Ронін.

І один по одному «доповідають» — і Ваня Черкашин, і Микола Гринченко, і Малишка, Сашка Чернов, і Колька Васильченко, і всі інші. Як вони докотилися до вулиці.

— А вчитись будете?

— Будемо.

— Де хочете вчитись?

— У ФЗУ!

— А в школі?

— Краще ФЗУ!

Всі прагнуть учитись у ФЗУ.

— Ну, хлопці, от що! У кого нема батьків, для тих улаштуємо гуртожиток, дамо ліжка, дамо обіди, вечері, сніданки! Одягати й обувати будемо. Треба, щоб добре вчилися, були хорошими піонерами, комсомольцями. Будемо й премії давати, хто добре вчитиметься! Ну що ж: завтра вже не бачитимемо біля заводу папіросників?

— Ні!

— А от Арон завжди торгує!

— Завтра не буде! (Арон).

— Ну, будьте готові!

— Завжди готові!

І тепер запитайте когось із цих 73 чоловік:

— Розу знаєш? А тов. Роніна знаєш?

Мордьонка розпливається в усмішку:

— Знаю!

* * *

145 тракторів щодня дає ХТЗ!

73 чоловіка дітей вирвав із лап вулиці ХТЗ!

Діти й трактори! Трактори й діти!

Воістину:

Дивні діла твої, Жовтнева Революціє!!!

Мал. М. ХАЗАНОВСЬКОГО

РИЦИНА Й ІСТОРІЯ

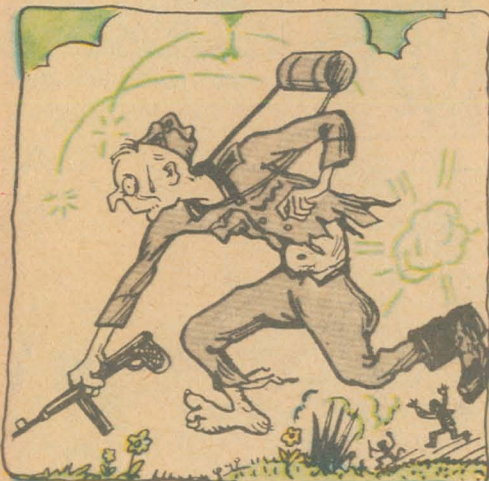
Даємо цю голову на відсіч, що гітлеризм буде розтрошений.

БИТА ФРИЦЯ...

Мал. С. САМУМА

У зимовому...

...і літньому оперінні.

«Перець» № 18, 1941 рік.

ТРОФЕЙНА ВИСТАВКА ПЕРЦЯ

Мал. О. КОЗЮРЕНКА

1. Холодногірська перекупка.

2. Глухівська тетеря.

3. Опішнянський глечик.

«Перець» № 22, 1943 рік.

Як відомо, є ліки для внутрішнього вжитку і для зовнішнього. Ріцину п'ють, а йодоформом поси- пають рани.

Так було доти, поки на світовій арені не з'явилися Гітлер і Геббельс. З того часу брехня стала для німців продуктом першої потреби, так само, як і медика- менти. І не одна брехня, а дві: для внутрішнього і для зовнішнього вжитку.

До нас потрапив ще один документ гітлерівської брехні у вигляді брошури. На обкладинці цього твору так і написано: «Виключно для внутрішнього вжитку німецької армії».

Мова йде про короткий курс історії України для гітлерівських солдатів і офіцерів.

На самому початку цієї брошури гітлерівський історик бідкається над долею України за часів татарської навали, яка, за його словами, «перетвори- ла квітучу, багату Україну на пустелю». Про те, що на таку ж саму пустелю перетворила Україну німецька навала, автор нічого не каже. Мабуть, з великої скром- ності...

Далі йде відкриття, яке повинно викликати справжній переворот в історіографії. Як пише доктор Ступперіх (таке прізвище автора брошури), татари підкорили б тоді всю Європу, якби не... німці.

Але це лише перші кроки великого гітлерівського історика.

Звернімось, наприклад, до епохи Богдана Хмель- ницького. Автор брошури ласкаво визнає, що Хмельницький був видатною особою. Однак і тут не обійшлося без втручання... німців. Доктор Ступперіх запевняє своїх читачів, що Хмельницький лише тому став славним полководцем і політиком, бо

«мав зв'язки з німецьким великим курфюр- стом...»

Виявляється, не Хмельницький розгромив шляхту під Корсунем і Жовтими Водами, і не українське козацтво, а таємничий німецький курфюрст, на чолі своїх ландскнехтів. Немає сумніву, що коли б у Ступ- періха було більше місця, він написав би, що Хмельниччина була лише маскарадом, а насправді козаків вів на бій переодягнутий на Хмельницько- го курфюрст. І не козаків, а есесівців у козацьких костюмах, запозичених у гардеробі берлінської опери...

А тепер кілька слів про ХХ сторіччя. Кілька слів, бо автор брошури неохоче згадує про цей період. Він лаконічно заявляє:

«В Брестському мирному договорі Німеччина визнала самостійну українську державу і взяла її під свою охорону».

Та, як побачимо далі, ця «самостійність» і ця «охорона» небагато були варті, бо, як пише сам Ступперіх:

«Великі перспективи були зведені нанівець у листопаді 1918 року. Німецькі війська, що допома- гали українському народові засновувати державу, були змушені на початку 1919 року залишити країну».

Ким були змушені, неважко пригадати: гіле- рівському докторові не личить про це розповідати. Німецькі солдати також без допомоги свого доктора знають, хто змусив їхніх батьків тікати з України. Той самий, хто змушує і солдатів Гітлера шукати собі найкоротшого шляху до фатерлянду. Український народ!

Дехто може поспитати: навіщо Геббельс напуває фріців такою рідкою ріциною? Та, бачите, ця брошура вийшла з друку ще в 1941 році. У 1943 році вона зайва. Фріців тепер лікують не ріциною, а кулями і гранатами, і лікує вже не Геббельс, а Червона Армія. Лікує так радикально, що через деякий час ліки для фріців стануть зовсім зайвими.

Навіщо ж ліки там, ідеже несть ні болізни, ні печалі...

(«Перець», № 20—21, 1943 р.).

Ярослав ГАЛАН.

«СВИНЯ-НАПОЛЕОНЧИК»

Сказала раз свиня собі:
«Ну чим я не персона?
Ростуть же груші на вербі —
тож можу й я у цій добі
пограт в Наполеона».

І стала рилом підривать
радянської кордони.
І стала хитро поглядать,
ще й істерично верещать
у два свинячих тони.

«Ось я свиня — то вже свиня!
Од всіх свиней свиніша!
Ніхто мене хай не спиня,
бо філософія моя —
щоб я була ситніша».

А їй з радянської землі
як цопнули по рилу.
Аж клюнула свиня землі,
аж в голові гули джмелі
і дрож пішов по тілу...

І стала вухами тріпать
і по-фашистськи хрюкать:
«Навчусь зозулею кричать,
бо щось я стала примічать —
прийдеться мені кукать».

А їй з радянської землі:
«Ой кукнеш ти, та й скоро!
Свиня в Європі на столі,—
Ми знищим твої плани злі,
фашистська потворо!»

Та знов її вогнем, вогнем,
а під бочок штиками.
«Чекай, іще не так труснем.
У тебе й думку ми зітрем,
як воювать із нами!».

Тріщи, ряжчи, жерстяним сям,
порожній болобончик...
Тебе уб'єм — і казка вся.
Віднині будеш зватися
«Свиня-наполеончик».

Павло ТИЧИНА.

(«Перець», № 6, 1941 р.).

ЄДИНИМ ФРОНТОМ

Мал. Б. ФРІДКІНА

— Здоров був, Юхиме! Що поробляєш на Уралі?
— Озброюю Червону Армію.
— А сини твої де?
— На Полтавщині. Роззброюють фашистську армію.

«Перець» № 9—10, 1943 рік.

Мал. Ю. ГАНФА

ПО ЗНАЙОМСТВУ

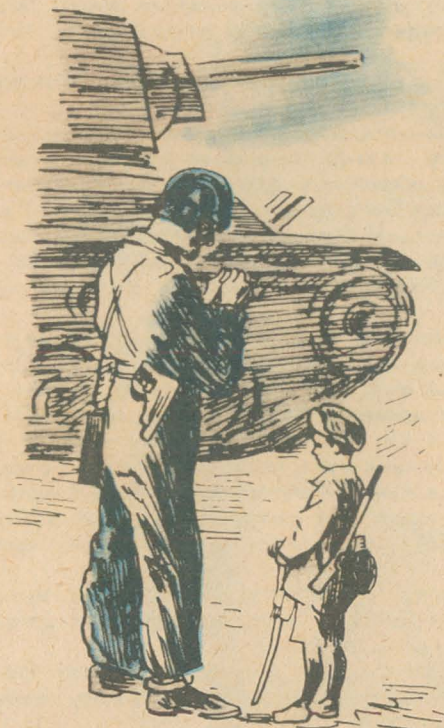
«Землю на східному просторі, завойованому німецькою армією, дістануть насамперед інваліди війни».
(З німецьких газет).

— Докторе, що ж ви зробили! Замість однієї — одрізали йому обидві ноги!
— Нічого, нічого! Це мій небіж, йому потрібно багато землі.

«Перець» № 7, 1943 рік.

Мал. В. ЛИТВИНЕНКА

— Чого, хлопче, смутний, невеселий!
— Бо мене в армію не беруть...
— Підростеш — візьмуть.
— Еге! Поки я виросту, то ви всіх німців самі переб'єте.

«Перець» № 8, 1943 рік.

Мал. О. КОЗЮРЕНКА

Затяжний стрибок.
«Перець» № 10, 1941 рік.

УСЕ ГАРАЗД

— Алло, алло! Майора Драбе
До телефона в тую ж мить!
Майор?

Командуванню в штабі
Негайно рапорта складіть.
— Усе прекрасно, пане генерале,
Ми стоїмо на рубежі.
От тільки трапились обвали
У нас в одному бліндажі.

Так, ерунда! Звичайна справа.
Про це й казати нецікаво.
Але, крім цього, пане генерале,
Усе гаразд, усе гаразд.
— Алло, майоре! Цього мало.
Ще почекай прошу мить.
Чому це в бліндажі обвали?
Мені негайно доложіть.

— Бо в цей бліндаж ми повтікали,
Щоб не здаватися в полон,
Коли червоні наступали
І наш поклали батальйон.
Це ж на війні звичайна справа,
Про це й казати нецікаво.
Але крім цього, пане генерале,
Усе гаразд, усе гаразд!

— Алло, алло! Майоре Драбе!
Що далі сталося, кажіть!
Коли червоні наступали?!
У цю ж хвилину доложіть!

— Нам розказали втікачі:
Червоні рушили вночі,
Їх артилерія змела.
Наш батальйон увесь до тла.
Ми полк послали проти них,
За дві години полк поліг.
Кидаємось в усі кінці —
Аж гульк — ми стиснуті в кільці.
І тут, ламаючи закон,
Здалась дивізія в полон.
А я утік, збагнувши справу,
Щоб фюрера підтримати славу.
Але, крім цього, пане генерале,
Усе гаразд, усе гаразд...

Марія ПРИГАРА.
(«Перець», № 1, 1943 р.)

Мал. А. АГНІТА

Ця петлюрівська падлюка править Гітлеру за дрюка.
«Перець» № 2, 1943 рік.

ЗЕМЛЯ НАША...

Мал. В. ЛИТВИНЕНКА

для радянських людей родюча... ...а для ворогів колюча
«Перець» № 5, 1941 рік.

ЧОТИРИ МІНИ «ПОЕТА-КОМПОЗИТОРА»

Відомому прозаїку й поету Володимиру Дарді — колишньому фронтовику-мінометнику — виповнилося шістдесят. Автор багатьох книжок оповідань, повістей, романів («Земля, яку сховає Тарас», «Хлопці майора Кена», «Повернення з пекла», «Бездоня серця», «Сніг на зелені листя» та ін.), В. Дарда в своїй творчості часто звертається до теми Великої Вітчизняної війни. Подаємо уривок з біографічної повісті письменника, над якою він зараз працює.

Як відомо, на війні доводилось не тільки стріляти. Війна війною, а життя брало своє... Скажімо, мені, бійцеві-мінометнику, довелося під час війни побувати на нараді фронтових поетів і композиторів. Служив я тоді в 138-му мінометному Червонопрапорному полку навідником. Жартома нас фронтовики називали «самоварниками» — коли ото вдариш залпом та ще «біглим» вогнем, то ствол міномета — «труба» — так розжарюється, що можна руку попекти. Як справжня самоварна труба, або ще й гірше.

Викликають мене до штабу полку. Начальник штабу, чубатий капітан, у хвацько зсунутій на потилицю кубанці, зустрів мене якимсь аж надто вже недовірливим поглядом.

Я спробував клацнути каблучками своїх розтоптаних кирзових чобіт, доповів:

— За вашим викликом сержант Дарда з'явився!

Капітан ще якийсь час міряв мене прискаленим оком.

— Ти що — композитор? — іронічно запитав.

— Ні-і, не композитор... — нерозуміюче повів я плечима.

— То чого ж тебе викликають? — капітан подав аркушик телеграми.

Я прочитав і радісно обізвався:

— Тут же написано — «поетів і композиторів»!

— Так ти що — поет? — ще з більшою недовірою, ніби аж погрозливо, мовив капітан. Певно, надто вже не в'язалося його уявлення про поета з моїм виглядом — щупленький, худорлявий хлопчисько. А можливо, дивувало те, що цього хлоп'яка, як поета, викликали аж у штаб армії!..

Справа в тім, що на той час уже було опубліковано кілька моїх віршів у армійській газеті. Хоч писати, звісно, не було ні часу, ні умов. Вірші складав подумки, коли доводилося стояти на посту: якби старшина довідався, що я отак порушую статут, то вліпив би мені пару нарядів поза чергою... Придумав вірші потім записував до саморобного зшитку, виготов-

леного з грубого сірого паперу від пакетів, у яких зберігався порох.

Деякі вірші надсилав у армійську газету. Там було надруковано і мою «Пісню про мінометників», з якою трапився цікавий курйоз. У куплеті про піднощика я писав, що він хлопчина бравий, підносить мін «по парі». Комусь в редакції здалося, що «по парі» — мало й, щоб підсилити сюжет, виправив: «Мін підносить по дві пари». Але ж одна міна до двадцятиміліметрового важкого міномета важить шістнадцять кілограмів, до того ж підносити її слід дуже обережно, бо коли з головки зірвано запобіжний ковпачок, вона може вибухнути од найменшого доторку. Навіть дві міни подавати водночас — нелегко й досить ризиковано, а чотири... Як кажуть одесити, «вы меня извините...»

До речі, цей «творчий домісел» газетярів пізніше мені ледве боком не виліз. Реготали мінометники до упаду. А якось під час обстрілу ворожих позицій, коли мені довелося, замість пораненого піднощика, подавати пудові міни, то хлопці зчинили хіба ж такий гвалт: «Нічого придурюватись, бери зразу по чотири, як сам написав!..»

Після начальника штабу зі мною бесідував командир полку.

— А, — каже, — це той силач, що зразу по чотири міни підносить. Він виявляється, ще й композитор...

— Ні, товаришу майор, — підказав начальник штабу, — поет.

— Ну, хай буде поет. — Майор скептично окинув поглядом мою стареньку шинель, кирзюки з парусиновими халявами. — Ні, — мотнув головою, — так не годиться. Щоб мій композитор...

— Поет, — підказав капітан.

— Щоб мій поет-композитор в такій формі представляв полк — боже борони! Ану знайдіть старшину, хай підшукає йому щось — від чобіт до шинелі, — щоб на люди не соромно було вийти.

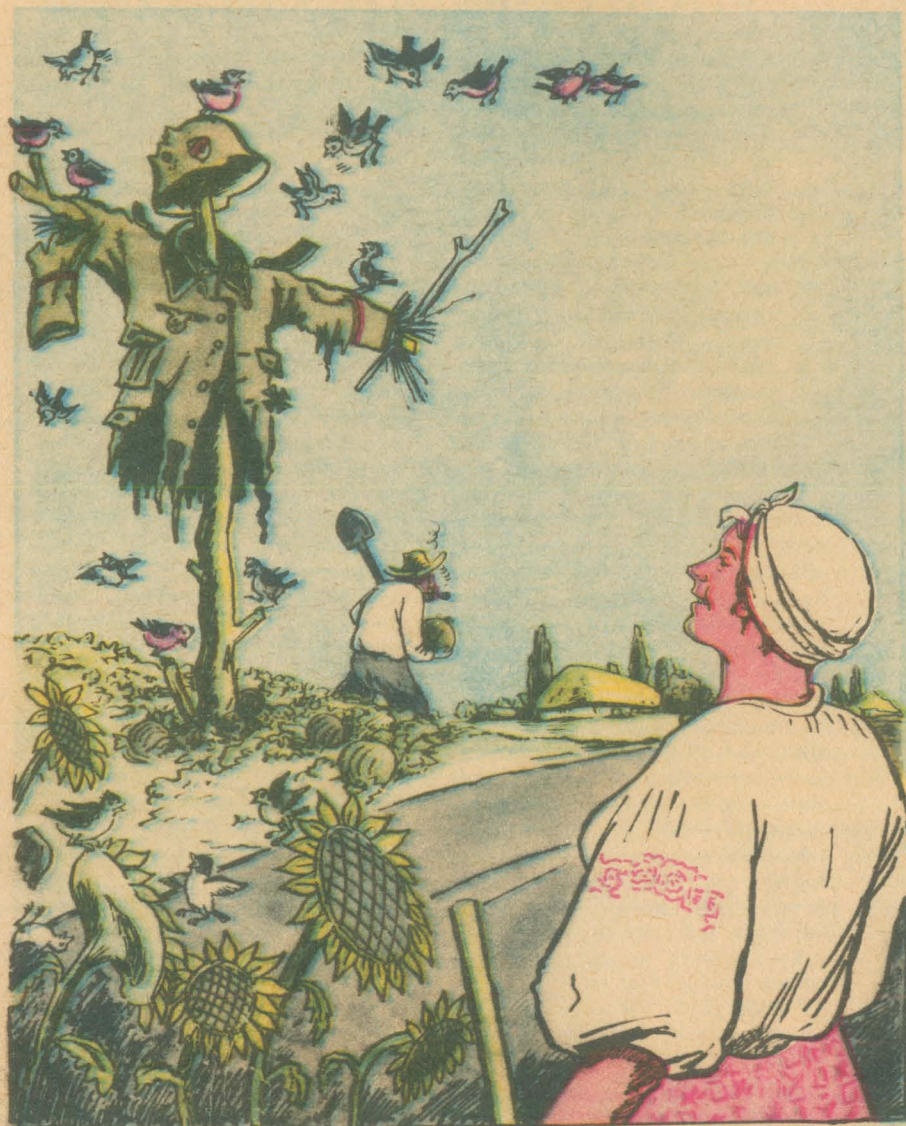
У старшини дещо знайшлося. Крім пухляк гімнастерки. Її — новеньку, «комсоставівську» — дав ординарець майора. Скрушно зітхав, але дав, бо звелів комполку. А офіцерський пасок зняв із себе начальник штабу.

— Ну, от, — вдоволено посміхнувся комполку, коли я, одягнений «з голочки», зайшов до нього. — Тепер, поет-композитор, їдь і представляй наш полк. Тільки не пиши більше, що по чотири пудових міни можеш підносити, ясно?

— Так точно! — віддав я честь і, круто розвернувшись, вийшов із землянки.

Володимир ДАРДА.

Мал. О. КОЗЮРЕНКА

Уся третя імперія на вгороді в Ликерії.
«Перець» № 13, 1945 рік.

Пригода

З ревом і свистом «Месершмітт», мов підбитий крижень, врізався в сніг. Рудому оберлейтенанту пощастило: крім ребер, він поламав лише ноги.

До місця падіння німецького літака поспішали два сержанти. Розчервонілі, збуджені, вони спитали один одного:

— Якої дивізії?

— Сумської. А ти?

— Київської... Бачив, як скапується «месер»? — Аякже! Я завжди спостерігаю, як пікірує у вічність моя жертва. Цікаве видовисько.

— Стривай, стривай, сержанте. Я щось не второпаю. Про яку ти жертву говориш?

— Як це — про яку? Про ту, що впала.

— Не розумію. Той «месер», що зараз упав, — мій. Розумієш — мій! Я його шмагнув чергою. Сам бачив, як дим з нього пішов.

Сержант з Сумської зашарівся.

— Хоч ти, сержанте, і з Київської, сказати б, столичної, але я тобі свого «месера» не віддам. Йому скрутив голову я і ніхто інший. Летіло їх троє...

— Згоден, троє. Я стюбнув крайнього.

— І від мене дісталось крайньому.

— Хвалишся, сумчанине. Мене око не підведе.

— Це я вихвалююсь? Сім

збитих машин на моєму рахунку, а ти — «хвалишся».

— А я сковирнув з неба вісім, без цього, і то помовчую!

Отак, сперечаючись, вони підійшли до понівеченого літака.

Смуглява медсестра вже накладала шини на ноги німецькому льотчику. Тим часом майор допитував пораненого.

— Він заявляє, — сказав майор, — що це його двадцятий виліт. Летів з двома. Над Житомиром у літак потрапив зенітний снаряд.

— Як над Житомиром? — здивувався перший сержант.

— Бреше! Я по ньому з кулемета чesав, — вигукнув другий.

— Заспокойтесь, товариші, — промовив майор. — Хто, хто, а він знає, де і від кого йому дісталось.

Над Житомиром у нього врізався снаряд. Він повернувся назад, щоб дотягти до своєї території. З ним летіло ще два «месери».

Але тут по них ударили з землі кулемети. Він бачив, як упав один, а потім і другий...

Очевидно, тут десь поблизу лежать ще два «месери».

Останніх слів майора мисливці за «Месершміттами» вже не чули. Вони прожогом побігли розшукувати збитих ними «крижнів».

Гвардії капітан
Й. ЗАСЛАВСЬКИЙ.

(«Перець» № 2—3, 1944 р.)

Олекса ЮЩЕНКО

ФРІЦ

НА ХОЛОДНІЙ ГОРІ

І сюди він, і туди, —
Скрізь пече — ой, гаряче!..
Випить хочеться води...
У горлянку лізе дим...

Він згадав: десь тут гора,
Звуть «Холодною»... Мерщій!
(Для тхора хоч би нора...)
— Сили дай, о фюрер мій!

На Холодній ой, пече!
Гаряче... Сльоза з очей.
Дим в горлянку, в очі ліз,
Смерть його чекала скрізь.

Лопай, гаде, що зварив!
Лопань бачиш з-за гори?
Не пролізеш, не втечеш!
«Ой, пече, ой, гаряче!..»

Падай, падай смрадний мрець —
Вашій пісеньці кінець!

«ПЕРЕЦЬ»,
№ 20—21, 1943 р.

Як фашисти в нашу хату
Лізли, мов чума сліпа,
Отоді, назустріч кату,
Вийшов хлібороб Копа.

Зріє, вироста розплата,
Гнів народу закипа.
Знає вже орда проклята —
Об'явивсь Петро Копа.

— Лихо! — мовлять. — Обступа
Нас якийсь бандит Копа!
Звідали Петрову силу —
Бив «із фронту», потім — «з тилу»!

В нелегкім бою фашиста
Цілу копу уложив:
— Забруднили поле чисте —
Не відтягуй грізних жнив!

ПАРТИЗАН КОПА

То й лежать, немов снопи,
Хоч складай їх до копи...

...Як затихнуть грози воєн,
Чим Копа не бригадир?
А тепер він — месник, воїн,
Мріє з друзями про мир...
— Бачиш, влізла в нашу хату
Сила дика і сліпа.
Ще не раз присниться кату
Наша тисячна копа.

...Переможемо фашиста —
Нива стане золотиста...

Скажуть: В кого ото копи,
Де були колись окопи?
— А то в нашого Копи
Золоті, тугі снопи!

...А поки що йдуть бої.
Месники — в одній сім'ї.

У напрузі кожна мить:
Ще багато «молотить»,
Пожнивемо, «змолотим»,
Хоч вмиваємось потом,
Навіть кров'ю, бо — війна:
І жнива, і посівна...

Що й казати — важкі снопи
Навіть для Петра Копи...

В поміч нам — земля своя.
Ми завжди — одна сім'я!

Серпень 1943 р.

Радіостанція ім. Т. Г. Шевченка
(«ПЕРЕЦЬ» на радіо. Саратов).

Народні усмішки року 1944-го

АВІАЦІЯ І ПІХОТА

— В районі Вінниці ми злетіли в повітря.
— Хіба ти, Гансе, перейшов до авіації?
— Ні, в повітря злетів наш ешелон.

ПРОТИ СОНЕЧКА...

— Приємно весною в Карпатах, — мрійно промовив Ганс і витягнувся на зеленому схилі проти сонечка...
Примітка «Перця»: — від кулі радянського снайпера.

ОБРАЗА

— Ти це за віщо, шибенику, побив сусідську дівчинку?
— А чого ж вона нашого Рябка називає фріцем?!

ЛЮБОВ ЗЛА...

— Гансе, кого це ховають?
— Нашого лейтенанта. Він помер від сердечної хвороби. Одна українська партизанка, Галина, пронизала наскрізь його серце.

СЕРЕД ПОЛОНЕНИХ ФРІЦІВ

— Де це ти окривів, Гансе?
— На Дніпрі. Рівняв лінію фронту.

СПАДКОВЕ

— Хто був твій дід?
— Бандит.
— А батько?
— Шахрай.
— А ти?
— Теж фашист.

У ЛІКАРНІ

Фрау Шульце. — Пане доктор, покажіть мені мого маленького сина, якого я народила вночі.
Доктор. — О, фрау Шульце, його уже мобілізовано і зараховано до полку «Велика Німеччина».

НЕ ВПІЗНАЛА

До звіринцю зайшла мати з трьохлітньою донькою. Дівчинка, побачивши у клітці мавпу, запитала матір:
— Мамо, хіба вже війна закінчилась?
— Ні, доню, але скоро закінчиться. А хіба що?
— А чого ж он Геббельс у тюрмі сидить?

ВСЕ В ПОРЯДКУ

— Алло!.. Штаб?.. В якому стані зараз частини полковника Тікаєску після нальоту радянських штурмовиків?
— Все в порядку, пане майор. Всі частини його високблагородія вже зібрані до купи... Тривають розшуки полковницької голови.

З БЕРЛІНСЬКИХ РОЗМОВ

— Гер Блошке, чому це ваш Фріц не повертається з України? Що він там хороше знайшов?
— Не знайшов, гер Вошке, а загубив... голову.

ЗАСПОКОЇВ

— Слава богу, Міхель, що ми з тобою не потрапили в котел.
— Однаково, Гансе, нам буде кришка.

ВСЕ ЯСНО

— Що тобі найбільше подобалося на Україні?
— Те, що я цілий утік до Берліна... А тобі?
— От коли я цілим утечу з Берліна, тоді скажу.

ТВЕРЕЗИЙ ВЧИНОК

— Цей п'яничка Фріц здався в полон?
— Коли він здався в полон, пане фельдфебелю, то його міркування були цілком тверезі.

ОРІЕНТАЦІЯ

Німецький офіцер денщиків:
— Скільки раз говорив тобі, дурню, щоб ти на ніч ставив мої чоботи носками на захід. Невже ти не розумієш становища, в якому ми перебуваємо!

(«Перець», 1944 р.)

Перший ад'ютант Гітлера: — Чому наш фюрер у розпачі, адже він щодня твердить, що його воєнна слава в зеніті!

Другий ад'ютант: — У тім-то й справа, ви ж знаєте, як стріляють радянські зенітки!

«Перець» № 5, 1941 рік.

ФРІЦ І ЗАЄЦЬ

Йшов в атаку унтер-фріц,
Бачить — заєць вздовж дороги
Так біжить, що просто — бліц...
— От мені б такі ноги! —

Так подумав фріц в ту мить...
Заєць, щоб перепочить,
Ліг під кущ та й задрімав.
Враз снаряд упав між трав,—

Йшла у наступ, сили повна,
Наша Армія Червона.

Б'ють гармати, вітер свище,
Тупіт ніг все ближче, ближче.

Бачить заєць — схожість лиць? —
Утікає унтер-фріц!
Утікає фріц та так —
Не вженеться і гончак.

Заздрить заєць край дороги:
— От мені б такі ноги!

Іван НЕХОДА.
(«Перець» № 15—16 за 1944 р.)

...І вирушили ми у відрядження. На сонячний південь, на Одещину, до...

Не посміхайтесь скептично: мовляв, туди отак багато хто вирушає. Ясне ж бо діло: південь — сонячний, а море — південне. Командировочне посвідчення собі у кишені лежить, а ти лежиш собі на морському березі, що в даному разі пляжем іменується; а не лежишся, — у тому ж морі бовтаєшся. За казенний, як той сказав би, щот...

У морі ми не бовталися. Бовтіло трохи тільки на морем. У літаку.

На березі морському, пляжем іменованому, теж не лежали.

Зате стояли підвечір на березі чудового озера. Розтяглося воно на кілометри та й ще на кілометри — від районного столярного міста Болграда (наголос — на «о!») аж до Дунаю. Стояли ми на березі озера й слухали, як «Стоїть го-о-ра-а висо-о-кая, а пі-і-д го-ро-о-ю гай» плывло, плывло над озером кудись аж на Дунай...

Стої!.. Це ж я, ні сіло, ні впало, на риму звернув. Видно, пісня на ліричний лад настроїла. А може, симпатичні та веселі дитячі фізіономії. Бо ж пісню ту ми слухали не просто на березі озера, а в «Мечте» — міжколоніальному дитячому таборі, який на тому мальовничому березі розкинувся, і про який оті дітлахи колись би навіть і «мечтати» не могли б.

Ну, оте далеке й не завжди уже зрозуміле для них «колись» тепер їм хіба що з шкільних уроків, а то й з розповідей їхніх дідуся та бабусь знане. А «Мечта» — ось вона. І почувается наша юна зміна в ній, як удома.

Ми теж не в гостях себе почували. І не тільки тому, що не гостювати приїхали, — атмосфера навколо була якась домашня. І то не лише в «Мечте». А коли серйозний, відповідальний працівник, та ще й болгарин, почав нам українською мовою вірші Степана Васильовича Руданського з пам'яті читати, то ми й геть-таки одомашнилися...

Та й навіть гості почувалися на Болградщині, як удома.

А з'їхалися вони сюди з різних кінців країни нашої. З'їхалися воїни-ветерани, що край цей визволяли — Болград святкував 40-річчя від дня свого визволення од нацистської окупантської сарани...

За обіднім столом вірменин Хачбулагян проголошує тост за свого фронтового побратима — грузина Джербінадзе, за його народ, за братерство всіх наших народів, за їхню дружбу непохитну, об яку біснுவатий фюрер свою зачумлену голову розтовк.

Грузин Джербінадзе проголошує тост за землю, яка гарний виноград для цього вина зродила; за людей, які на цій землі трудяться і таке вино виробляють. А щоб ніхто не сунув собі голови, яке ж то воно саме, додає авторитетно: — Чудове вино! Як грузинське!

Але це — вже після тосту...

І ще говорять ветерани, що за сорок років мирного життя змінився цей край, таким ошатним став, що вони наче б удруге його для себе відкривають.

А ми для себе відкрили, що окрім усього іншого це іще й край поліглотів.

САПІРОВ Афанасій Іванович разом із своїм передовим механізатором — майстром на всі руки гагаузом ТАТАРОГЛО Андрієм Івановичем.

Почалося в чудовому селі Червоноармійському із знайомства з не менш чудовим головою татешнього колгоспу ім. Калініна Афанасієм Івановичем Сапіровим. Після розмови про хазяйство їхнє зайшла мова про справи в хазяйстві сучасної української літерату-

В сім'ї вольній, новій...

ри, про нові книги. Виявилося, що Афанасій Іванович читав їх, не послуговуючись перекладом. І ще виявилося, що окрім рідної мови болгарської та, звичайно, російської, знає він турецьку, гагаузьку, румунську, молдавську, та й сербська йому не чужа, та й французька і угорська — не книги за сімома печатами.

Кинулися ми в сусіднє село Городнє, в колгосп «8 Березня» до другого симпатичного голови, Дойкова Миколи Дмитровича — і в того в активі, хоч і менше, але теж кілька мов.

А перегоди з'ясувалося, що тут мало не всі можуть поміж собою кількома мовами порозумітися.

Але є одне іноземне, міжнародне, сказати б, слово, яким тут охоче послуговуються при потребі всі, — «фестиваль». Означає воно колгоспне свято. В кожного колгоспу — у свій час, залежно від того, коли поле дає людям кілька погожих осінніх днів на перепочинок.

Про «Фестиваль» згадали ось чому. Свого часу коричневий манік, у похід проти нас ладинаючись, розраховував на міжособні національні незгоди між нами.

А оце — росіянка ДОНЧЕВА Світлана Петрівна, татарка БОГОБВА Нурічемал Лукманівна та болгарка ПІНТІ Домініка Савельївна — дружнє тріо доярок із колгоспу «8 Березня».

Розраховував — і прорахувався. Але сьогочасні різноманітні маніяки теж на щось подібне розраховують.

Втішимо ж їх. Як ми особисто переконалися, на Болградщині пишним цвітом процвітає національна боротьба. А «Фестивалі» — так ті просто-таки не обходяться без неї. Бо що ж то був би за фестивалі без спортивних змагань?! А що ж то за спортивні змагання без національної боротьби?!

От вони й борються. А хто переможе, тому — баранця (чи й, може, овечку) на плечі: бери, неси, святкуй перемогу!..

Албанець РЕКАЛІ Костянтин Прокопович та болгарин ЮРЧЕНКО Юрій Миколайович — передовий (та ще й сімейний!) екіпаж комбайнерів колгоспу ім. Леніна.

Ми й самі були б не проти! Не проти баранця, звичайно: із ним, сподіваємося, іще б якоесь упоралися.

А в саму національну боротьбу чого нам угручати-ся? — хай уже самі борються на здоров'я. Тим паче, що, як свідчить статистика, цим є тут кому займатися.

От хоча б і в тому ж колгоспі ім. Калініна. Народу — тисячі душ. А із них:

болгарів — 4210
гагаузів — 3800
росіян — 37
українців — 18
молдаванів — 16
та інших — 23

А якщо всі національності та народності разом із «та іншими» по району поразувати, то набереться людей на 12 національностей та народностей. До того ж не думайте, що оті «та інші» скрізь і завжди у вічних «та інших» ходять. От, скажімо, албанці десь серед «інших» числяться, а в селі Жовтневому (колгосп ім. Леніна) — на першому місці стоять: тут їх 1600 чоловік.

Крім того, отих, що до «та інших» належать, ніхто й ніколи за якихось інших од себе не вважає. А, як на те пішло вже, мають їх за отаких, як всі там, — за своїх...

От у цьому ми й уявляли одне, сказати б, в данім разі — головне... Хоч це у нас й не диво, взагалі, та, зокрема, отам, на тій землі була одна прикмета дуже зрима...

Ой, знову потягнула рима!...

Ну, що ж: коли так тягне рима, То упиратися не варт, Бо Муза — дама невольна, Та ще й примхлива не на жарт.

Коли, бува, завереде, То й не докинешся її. А тут сама, бач, пропонує, Охоче послуги свої!

Це, звісне діло, факт чудовий. І маю гадку я таку, Що тема нашої розмови Припала Музі до маку.

Бо це (відзначу не між іншим!) — Одна із найсвятіших тем... Тому, вклонившись Прозі, Віршем Розмову далі цю ведем.

...

Ми почали, було вже, мову (Та рима збила із пуття) Про зримий штрих один, Чудову Ознаку нашого життя.

Вона, повторюю, — не диво Для нас із вами, взагалі, Та в око впала особливо Якраз на Болградській землі.

Те, що буденним наче б стало І звичним на усі часи, — Враз по-новому засіяло, Як сонце — в крапельці роси.

...

Отут-то, як мені здається, Згадати — буде в самий раз Про що із гнівом, боєм серця Писав безсмертний наш Тарас...

Сьогодні наша юна зміна (Як ми колись) читає-вчить: «Од молдаванина до фіна На всіх языках все мовчить...»

І треба зміні вже тлумачить, А що б то мало означати, Бо зміна — геть причин не бачить, Щоб — на языках всі! — мовчать...

А так було ж!.. Душила змора Усі народи й племена. Та обізвалася «Аврора», І розкотилася луна.

І відгукнулися стомовно Ті безсловесні раби, І розгорілася чудовно Зоря Жовтневої Доби!

І встала рать різноплемина Супроти кривди та хули... Від молдаванина до фіна Усі языки ожили!

...

У тім куточку України Нам, правда, не стрічалися фіни, Але якби зустрівся й він, То між народів того краю (Відповідально заявляю!) Не безголосим був би й він.

Й нагоду мали б ми чудову Послухати ще й фінську мову З десятком інших заодно... Живуть народи нероздільні, У них — мета і доля спільні, І хліб, і слово, і вино.

Здіймаються бокали повні, Лунають тости різномовні... Встає болгарин, гагауз І українець, росіянин, Встає албанець, молдаванин: — За нашу дружбу, наш Союз!

І кожне слово — не чужинне, І кожна мова — вільно плине; Й пульсує в струмені її, Пронизує її глибини Чуття єдиної родини, Нової, вольної сім'ї.

...

Коли біда коричнева захлапна На нас полізла, мов неситий спрут, То малася в її кривавих планах Надія швидко махен нам капут.

Надіялася потвора біснувата, Що досить наш переступить поріг, Як ми постанем брат супроти брата, І як по маслу піде той бліцкріг...

Покояться ті плани в домовині; Ми вбили в гріб осиковий кілок. Та декого, як бачимо ми нині, Нічого не навчив отой урок.

В кубечечках оно заоканних (Та й ближче можна приклади знайти) Висиджуються знов усі плани, Як нам пряму дорогу перейти.

І є у планах тих цікавий вельми І велемовний пунктикоч один: Планують, сяк і так мудрують, шельми, Як у братерство наше вбити клин.

В нас — добра людська воля у пошані, І це — не красно мовлене слівце, А щодо їхніх кровожерних планів, То в нас одна лиш відповідь на це:

Захуркотять усі вони в могили, Помічені осикою ж таки — У нас, панове, не бракує сили, І вистачить осики на кілки!

Народжена в святім Жовтневім герці, Гартована і кров'ю, і вогнем, Братерська дружба в кожному нашій серці Міцніє і міцніє з кожним днем!

Дм. МОЛЯКЕВИЧ
Дружні шаржі В. СОЛОНЬКА

Вісті з того світу

ТОРГИ НА СМІТНИКУ

— П'ятдесят тисяч!.. Хто більше?
— Шістдесят...
— Шістдесят тисяч — раз!.. Шістдесят тисяч — два!.. Шістдесят тисяч — три! Продано! — урочисто оповістив опекуватий чоловік, стукнувши молоточком. Есесівський штандарт знайшов нового хазяїна — Кейта Уільсона, приятеля колишнього президента Гаррі Трумена.

Щасливий Кейт був на сьомому небі, недалеко від раю, куди, як він, очевидно, вважав, потрапили його улюбленці із націонал-соціалістської партії: йому вдалося придбати свій сімдесятирічний експонат, пов'язаний із історією третього рейху...

Нині подібні аукціони у США не дивина. На них можна розжитися не тільки на усілякі значки, ордени, папери чи якісь там штандарт, а й на уніформу генерала гітлерівського воєнач, а то й іще на «екзотичніші» речі, причетні до недовговічної історії горезвісного «тисячолітнього» рейху...

Продають...
Купують...
Колекціонують...
Щоправда, скажемо до речі, простому смертному воно не по кишені...

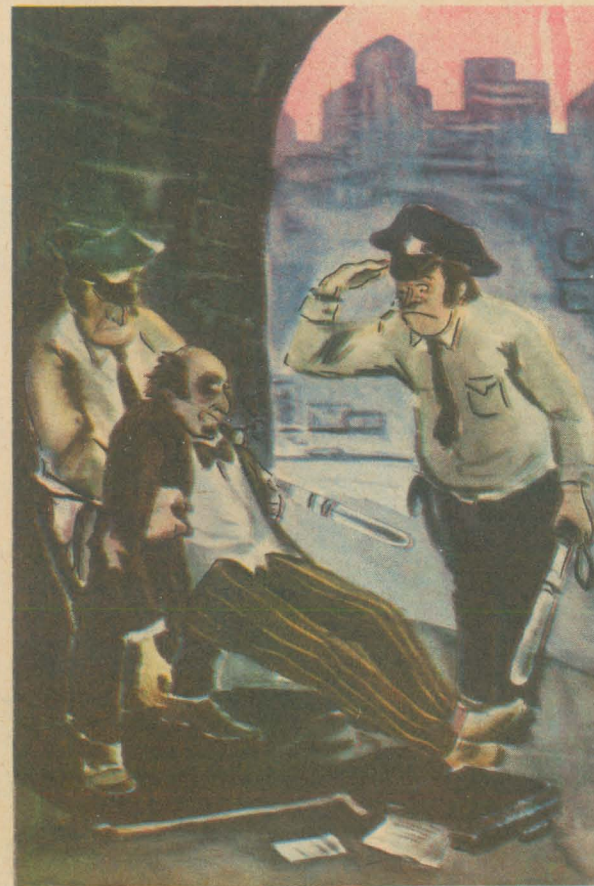
А товстосумам цей мотлох додає пихи. У декого навіть прокидається ностальгія по фашизму. І така невеличкова, що заради того сміття вони ладні кинути печене й варене. Так, приміром, сорокарічний лікар Рональд Дістельгорст із штату Айова не шкодує ані грошей, ані часу, аби тільки його визнали «спеціалістом із нацизму». Цей онук баварських емігрантів, нехтуючи ескулапським бізнесом, проводить дні і ночі у бункері під своїм будинком.

Нору Дістельгорст вирив, щоправда, меншу від гітлерівської, але все-таки досить простору. І, думає, для чого? Щоб у оглядачів його колекції складалося виразніше враження від нацистських реліквій, які експонуються у тій норі...

Сміття сміттям, але декому у Сполучених Штатах Америки воно приносить «живі центи». Так, наприклад, 54-річний Том Барет із Арізони на фашистському причалі заробив непогану копійку: за два роки гондлювання автомобілями, якими гітлерівці виїжджали на каральні акції, він упхав у капшук 500 000 доларів. Останнім часом за суперекспонат на його торгу правив автомобіль марки «Мерседес», яким нібито роз'їжджала Гітлерова пасія Ева Браун.

У гонитві за «свіжим центом» бізнесмен із Х'юстона Біллі Прайс за мільйон доларів приватним виданням випустив каталог ранніх картин Гітлера. Він, зрозуміло, урахував можливості ринку, попит на подібний товар у сьогоденній Америці і прикинув, що витрачений

Мал. В. ПОМАЗКОВА

— Пробачте, сер, у темряві нам здалося, що іде негр.

мільйон не піде за вітром, а повернеться до нього із приварком...

Торгівля нацистським мотлохом іде повним ходом. Сьогодні тих ганчірників у США понад 50 тисяч. Одні охоче видобувають гроші з гамана, щоб задовольнити свою пиху тими «набутками», інші у припадку туги за нацистським рейхом, а треті — роблять на цьому бізнес...

Еге ж, для декого сьогодні у США нацистський мотлох — модний крам. Але пояснювати це тільки дурною пихою одних, коричневою ностальгією других і гондлярською кмітливістю третіх — то значить мало що пояснювати. Звичайно, моду породжує і на білому світі тримає попит. Без нього будь-яка мода, якби навіть і народилася, не довго проживе б. Але ж і сам той попит теж отак собі ні з сього, ні з того не вискакує, як Пилип із конопель: для цього певні умови, відповідні обставини потрібні. В сьогоднішній же Америці навіть явним шанувальникам Гітлера привільно живеться, а дехто з високопоставлених державних мужів не проти того, щоб узяти до вжитку модні у покійному третьому рейху погляди та уподобання, ревно сповідуючи при тому дуже модний у тому ж рейху антикомунізм та антирадянщину. За таких умов та обставин не випадке дивуватися, що нацистський мотлох тут модним товаром став...

— Сто тисяч! Хто більше?.. Сто тисяч — раз!.. Сто тисяч — два!.. Сто тисяч — три! Продано!..

Бюст Герінга знайшов нового хазяїна!..

Володимир СУБОТА.

Мал. А. ВАСИЛЕНКА

ВТРАЧЕНИЙ ДЕНЬ

Узяв Митько вудочку і пішов на Десну рибалити. По дорозі зустрівся йому друг Василько.
— Митю, ходімо грати у футбол! — запропонував він товаришеві.
Пішли. Тільки рушили, аж назустріч їм однокласниця Ніна.
— Хлопці, гайда до мене! Мені тато

новий велосипед купив, покатаємось!
Попростували вони до Ніни, коли це зустрічається їм Андрійко.
— Ніно, хлопці! Сьогодні в кінотеатрі такий мультимік показують! Побігли!
— Хлопці! Зачекайте хвилинку!.. — зупинив їх Валерка.
Так вони ніде за весь день і не побували.

Ігор СІЧОВИК.

ОДНОЛІТКИ

До Сашка звернулась раз В дитсадочку няня:
— Хто — не знаю — старший з вас: Ти чи ваша Таня?
А Сашко, задерши ніс, Мовив так до тітки:
— Вже не старша... Я підріс — Зараз — однолітки!

ЧОМУ САМІ П'ЯТІРКИ У МИКОЛИ

— Чому самі П'ятірки у Миколи, А в тебе за весь рік Лише одна була?
— Тому, що він Живе навпроти школи, А я — Аж на околиці села!

Василь ШАРОЙКО.

ОЦЕ ТАК МИСЛИВЕЦЬ!

Каже Лесь: — Мені вдалося упіймати в лісі лося!
— А чи справді це був лось, а чи це тобі здалось?

— Анітрохи не здалося! Слово честі, бачив лося. На горбочку він дрімив, вуха високо тримав.

— Ну, так, може, то був заєць?
— Так, так, так, то був кусаєць! Як від мене дремене — тільки й бачили мене!

Ірина ФЕДОРОВСЬКА.

Вас. ШУКАЙЛО.

Друзі

КАЗКА

Кошеня Нявчик та цуценя Рябчик на одному подвір'ї вирости, з однієї миски молоко пили і, звичайно, щиро товаришували. Коли Нявчик та Рябчик трохи підрости, їм дозволили вийти на вулицю. Друзі з задоволенням оглядали широку дорогу, величезні дерева, квіти. Раптом біля криниці Рябчик побачив двох собак.

— Ходімо до них, — сказав він Нявчику. — Гуртом веселіше.

Та тільки вони наблизились до собак, як ті почали голосно гавкати. Кошеня вигнуло спину і зашипіло.

— Стривайте, що ви робите? — спитав собака Рябчик — Це ж мій друг!

— Твій друг? Отой кіт? — собаки зніяковіли. — Хіба може кіт бути другом собаки?

— Він мій справжній друг, — повторив Рябчик.

— Значить, ти — несправжній собака, — в один голос сказали собаки. — Ми з такими не граємось!

Після цієї зустрічі настрої у Нявчика та Рябчика зіпсувались.

— Може, підемо до котів? — запропонував Нявчик.

Котів відшукали біля лісосмуги. Сиділи вони на сонечку, грілись собі. Побачивши Рябчика, всі вони разом схопились і пострибали на дерева.

— Чого це ви? — здивувався Нявчик. — Невже ж боїтесь нас?

— Ще б пак! — відповів великий Старий Кіт. — Адже тут собака.

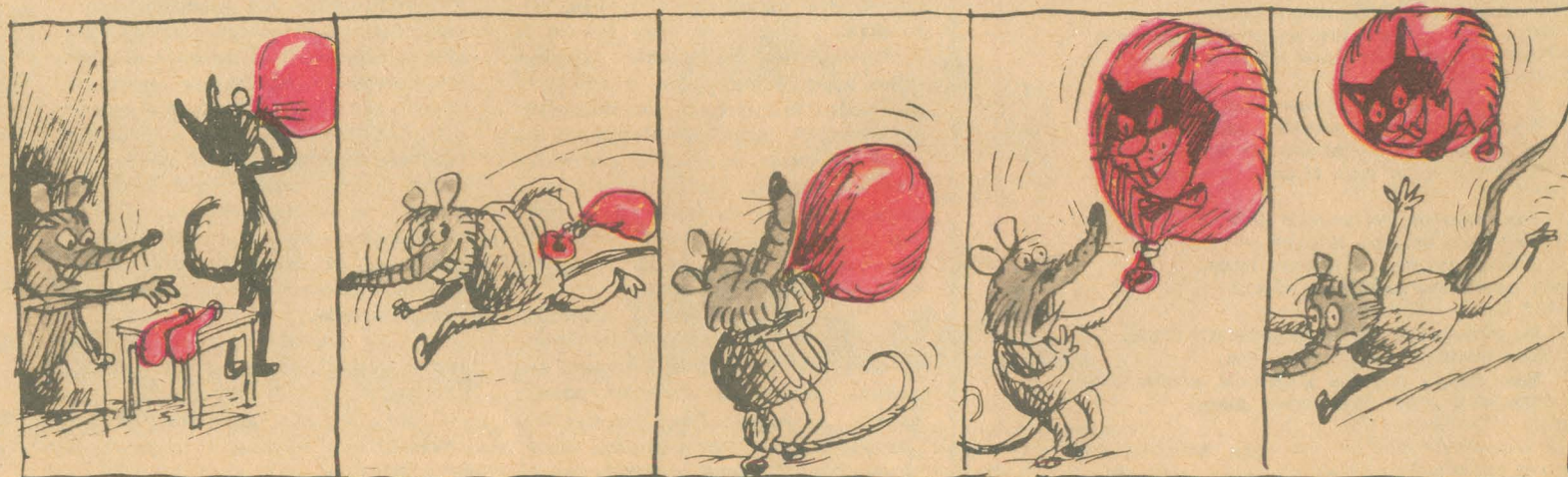
— Це мій друг, не бійтесь його, — сказав Нявчик. — Він теж гратиметься з нами.

— Ти дружиш з собакою? — здивувався Старий Кіт. — Значить, ти сам собака!

Додому Нявчик та Рябчик повернулись сумні. Та потроху повеселішали, повернувшись до звичних забавок. Загравшись, вони і не помічали, що по один бік тину на них дивляться кілька пар заздрісних котячих очей, а по другий бік — собачих. Запеклі вороги — коти та собаки — так і не збагнули, що добре тільки тим, хто вмів щиро товаришувати.

Ірина ФЕДОРОВСЬКА.

Мал. А. ВАСИЛЕНКА

ДИПЛОМ із чорного ходу

Зазіхнути на чуже, взяти те, що погано лежить, загалом, украсти — це осуджується не тільки у залі суду, а й переважно більшістю свідомого населення. Інша річ — «дістати» з чорного ходу, прискорити те, що, за ідеєю, не прискорюється, словом, якось обминути усталені порядки та правила. Навіть жартують: що за правила без винятків? І намагаються організувати такі винятки для себе.

А, як відомо, де попит — там і пропозиція. Ось і з'являються водійські посвідчення, які можна купити, обминувши спеціальні курси та екзамени; дипломи про закінчення учбових закладів — без самого закінчення; записи у трудову книжку про роботу — без самої роботи і т. п. Люди, котрі за чималеньку суму сприяють у придбанні документів чи відміток у них, прозоро натякають: усе, мовляв, «законно». Тобто, клієнт має справу не з якоюсь піддробкою, а з документом цілком нормальним, зробленим «своїми людьми».

Ну, а той, хто платить гроші, охоче вірить і не особливо вникає. Так йому спокійніше і зручніше. Віра ця підігривається ще й респектабельною зовнішністю «благодійника»: фірмові дубляси, дублянка, норкова шапка, «дипломат».

Таким був і Прохода, відомий у своєму оточенні як «Станіславський». Чому? По-перше, звали його Станіславом, а по-друге, — данина його «артистизму». Вуса, як у Мулявіна з «Піснярів», уміння замилювати очі співрозмовників і, головне, золоті руки — по лінії підробки документів.

Він виходив на автостраду весняним днем, коли з півдня на ринки Донбасу поспішали «Жигулі» та «Волги», навантажені ранніми овочами та фруктами. Але Проходу цікавив зворотний напрям: йому

були потрібні ті, хто вже відбазарював. У машині між бесідами про види на врожай та мінливість долі автовласника він і пропонував свою допомогу: мало чого, друге водійське посвідчення з чистим талоном попереджень не завадить. Багато хто відмовлявся, а дехто й діловито цікавився:

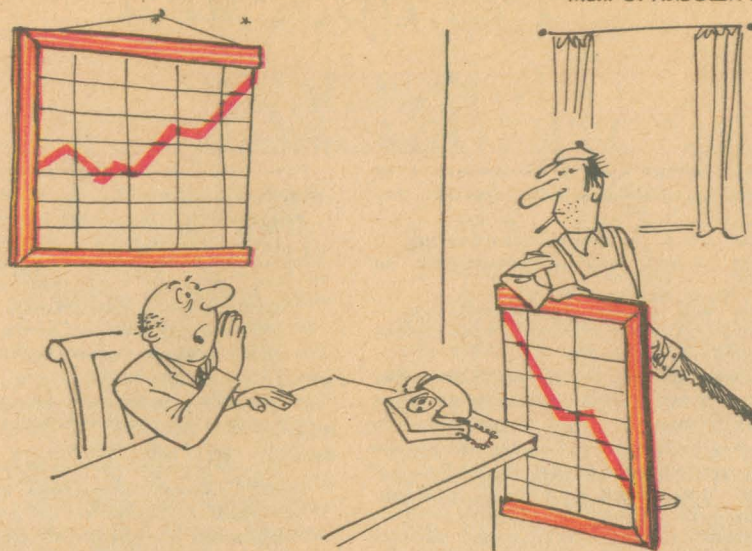
— Скільки?

Придивившись до співрозмовника, Прохода називав ціну: від ста п'ятдесяти карбованців до трьохсот.

У його компаньйона Титаєвського був інший стиль. Він «промисляв» навколо обласної державтоінспекції. Там і познайомився з чеканником Донецького художньо-виробничого комбінату Ю. Єгоровим. Юрію Пилиповичу, заклопотаному творчими проблемами, не хотілося довго та нудно вчитися на курсах водіїв. Тому він виклав за посвідчення півторака карбованців.

Ініціатор угоди завжди трохи у програві. Цей принцип Титаєвський та йому подібні засвоїли чітко. І коли на Титаєвського через знайомих «вийшов» механізатор колгоспу «Родина» Мар'їнського району В. Войтенко, він запросив з нього за посвідчення двісті п'ятдесят карбованців. Войтенкові через хворобу лікарі не дозволяли водити автомобіль. А хотілося! Проте, що здійснення бажання — небезпечно для оточуючих, він не думав. Войтенко вірив, як, до речі, й інші випадкові клієнти Проходи та Титаєвського, що документи буде не підроблено, а «зроблено» через ДАІ.

Ті ж, хто знав, хто такий Титаєвський, зверталися до нього без натяків. З прогульниками нині суворо, а Т. Говорухіна була звільнена з Донецького заводобудівного комбінату саме як прогульниця,

— Петровичу, виходь через вікно, а то в приймальній уже сидить комісія.

потім тривалий час не працювала. І її чоловік, стурбований останнім записом та перерваним трудовим стажем дружини, попросив Титаєвського: «Впиши їй що-небудь у трудову, з мене пляшка».

В. Косоуров колись займав керівну посаду на одному з підприємств Макіївки — і тяжів до солідності. Зазіхнувши на чуже, він втратив і посаду, і волю. А тяжіння залилося. Косоуров працював по-крупному, «роблячи» в основному дипломи. Один з його клієнтів — О. Бондаренко працював на гірничопереробному підприємстві Крайньої Півночі, але мріяв про «тепленьке місце» десь південніше. Тому він познайомився з Косоуровим і одержав диплом про закінчення торговельного технікуму. Але, покрутивши його в руках, заявив: «Не за профілем він мені, небезпечно нині в торгівлі». Тоді Косоуров виготовив інший диплом — технікуму м'ясної промисловості. Цей «профіль» влаштував Бондаренка — і він відрахував п'ятсот карбованців.

Піклуючись про інших, шахраї не забували й про себе. «Швець без чобіт» — це не про них. Прохода, влаштовуючись на роботу,

пред'явив трудову книжку з фальшивими записами, Косоуров «зробив» собі паспорт на чуже ім'я. Тим же робом обидва запаслися посвідченнями «Преса». Як згодом зізналися, для солідності і про всяк випадок.

Усіх членів злочинної групи було викрито та засуджено до різних строків позбавлення волі. Покарано й тих, хто користувався їхніми послугами. Досліджено механізм підробок, канали постачання необхідних для цього матеріалів та засобів.

Так, колишній слюсар Київської дільниці монтажно-налагоджувального тресту «Союзпромрембудмонтаж» М. Хмелевський виготовляв гумові печатки різних установ та збував Косоурову, коли той приїздив до Києва. А мешканця Донецька В. Блохіна матеріальною базою для його промислу забезпечували наладчик лінотипів та фотоцинкограф Миколаївської обласної друкарні А. Тафтаєв та Ю. Стороженко.

Коротше, знову зустрічаємо винятки з правил. Які й допомогли виготовлювачам фальшивок озброїтися з «чорного ходу».

С. КУЗІН.

Схаменися, Галю!

ГУМОРЕСКА

— Галинко, подумай, врешті-решт, оглянись на п'ять років щасливого подружнього життя. Хіба ми погано з тобою жили? — гаряче благав дружину Василь Слюсаренко.

— Ні, Васю, я давно про все думала-передумала. Зрозумій, мені без нього не жити... Він мені уже два роки щодня сниться, — твердо промовила вона і відчужено глянула на чоловіка.

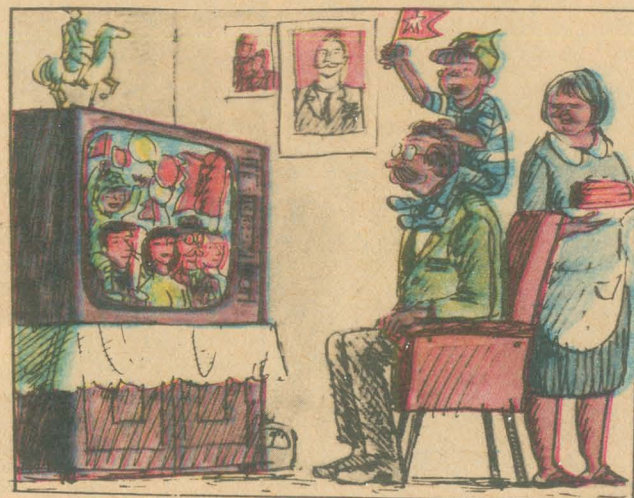
— Ось як?! Невже я був поганим сім'янином? Чи не уважно ставився до тебе? П'ять років мрію купити «Яву». Для кого? Для тебе, для дітей, щоб ми могли виїхати десь на лоно природи, відпочити, а тепер, бач, яка відплата... Схаменися, Галю, бо буде пізно... — майже слізливо просив Слюсаренко.

— Тобі ніколи не збагнути, що таке справжнє жіноче щастя. Він такий гарний, такий гарний! Ні, Васю, — це вище моїх сил. Якщо ти не розумієш цього, то вважай, що ми з тобою чужі люди. Сьогодні ж переїжджаю з дітьми до мами, — вона холодно глянула на чоловіка і, круто повернувшись на каблучках, рушила до дверей.

— Зупинися, Галинко! Невже жартів не розумієш. Ось... візьми... Грець із нею, з «Явою». Купи собі того кожуха, коли він тобі так подобається, — мовив Слюсаренко і, облизнувши пошерхлі губи, дістав з шухляди гроші, які збирав на мотоцикл.

Микола ВАВІРОВСЬКИЙ.

Мал. А. ВАСИЛЕНКА

— Не повів його на демонстрацію — тепер він з тебе не рухне!

Рекордсмен

Мал. В. ЗЕЛІНСЬКОГО

ГУМОРЕСКА

Півтора метра Семен Семенович взяв з першої спроби. Трохи похвилювався, але взяв.

Один метр сімдесят сантиметрів — тільки з другої. Але цей факт його не засмутив.

— Не все відразу, — міркував він. — У кожній справі потрібні упертість і наполегливість.

І він узяв два метри. Легко. Майже без додаткових зусиль. На одному диханні, як кажуть артисти.

Семен Семенович з тиждень перепочив і замахнувся на два п'ятнадцять. Та ба... Ані посилені тренування, ані поради досвідчених тренерів не могли зрушити справу з мертвої точки... Допомогли заняття аутотренінгом. Прошло майже півроку, і два метри п'ятнадцять сантиметрів стали для Семена Семеновича пройденим етапом.

Підбадьорений успіхом, Семен Семенович вирішив піти на побиття рекорду.

— Два метри п'ятдесят сантиметрів для закритих приміщень — це вам не жарт, — казав він друзям-уболівальникам.

Семен Семенович склав графік тренувань, провів психологічну підготовку, подвоїв фізичне навантаження, унаслідок чого схуд на три кілограми...

До рекорду Семен Семенович прийшов у своїй кращій спортивній формі.

І ось настав вирішальний день...

— Взяв!.. — радісно застукотіло серце в Семена Семеновича, коли він благополучно минув прохідну.

Однак, радість його виявилась передчасною. Семена Семеновича зупинили дружинники і зняли зі схудлої талії рекордсмена два метри п'ятдесят сантиметрів сосисок свинячих першого сорту...

Григорій ПОДОЛЬСЬКИЙ,
Борис ШАПІРО.

м. Вінниця.

ДАЛИ ПЕРЦЮ!

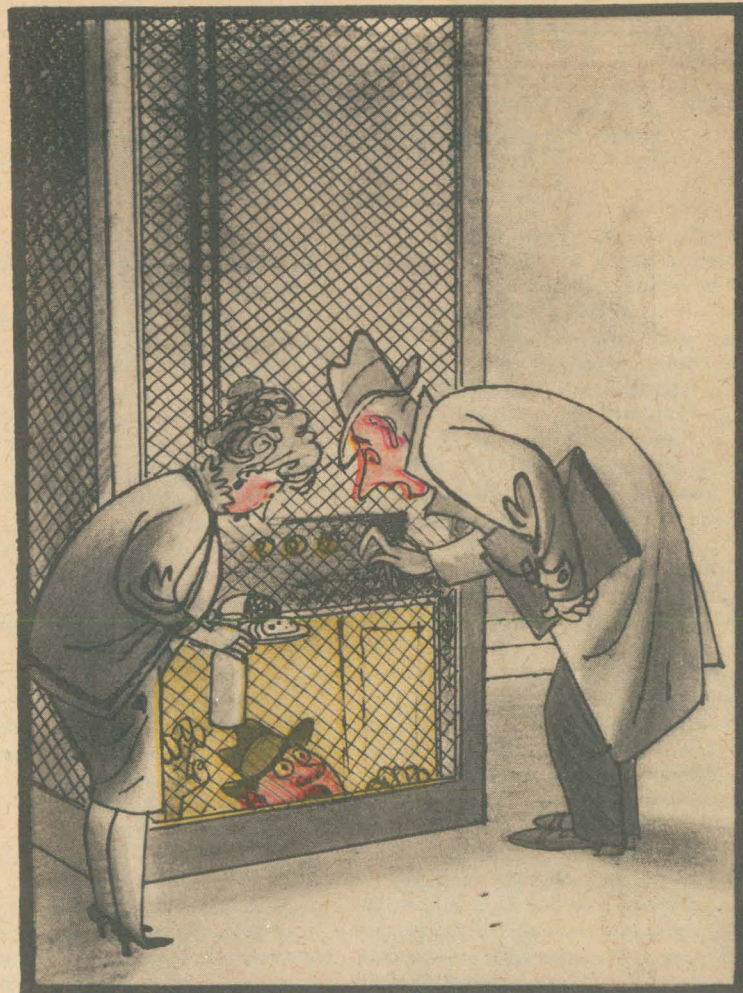
Що буде, якщо тривалий час дури́ти людей, привласнювати гроші за реалізацію газу? На жаль, газослюсареві колгоспу «Вітчизна» Ярмолинецького району Хмельницької області В. М. Манастирському не було коли замислюватися над цим питанням. А треба було б! Так вважали колгоспники, коли писали листа до «Перця» про махінації сільського газослюсара.

І ось, як повідомив секретар райкому партії А. Матковський, нарешті у Манастирського з'явився час на роздуми. Тепер він, як ніхто, знає, що буває за нечесну роботу. Рішенням правління колгоспу його звільнено з посади. Окрім того, Ярмолинецький народний суд засудив колишнього газівника до одного року виправних робіт за місцем проживання з утриманням на користь держави п'ятнадцяти процентів заробітної плати і конфіскацією майна.

Мал. В. ЧМИРЬОВА

— Негайно впорядкувати територію!

— Не переживайте. Ми продовжимо вам відрядження.

Телеграфне агентство ПЕРЦЯ

ГРАМОТИ — З ЯСЕЛ

Прискореними темпами опановують грамоту вихованці ясел-садка, що належить пересувній механізованій колонії № 56 у м. Березані Баришівського району Київської області. Опановують на листах-скаргах, що їх безперервно надсилають вихователі та батьки в усі можливі інстанції з єдиним проханням — дати дошкільній установі, зданій в експлуатацію ще у 1982 році, опалення й гарячу воду.

НЕДІЮЧА ЗАКОНОМІРНІСТЬ

Мабуть, кожен знає, що в житті існує діалектична закономірність: старе відживає, а замість нього обов'язково народжується щось нове. Проте, як не дивно, ця загальнодіюча закономірність діє не скрізь. Приміром, у селі Судилків Шепетівського району (Хмельниччина) вона зовсім не діє. Так, приміщення старої бані керівники села тут успішно зруйнували, але ще й пальцем не порукухнули, аби збудувати нову.

ЗОРОВИЙ ФЕНОМЕН

Уперто видають чорне за біле керівники Дніпропетровського заводу стінових матеріалів і станції Самарівка Придніпровської залізниці. Вже шість вагонів із чорною силікатною цеглою, котра, як відомо, мусить бути лише білою, надіслали вони трестові «Дзержинськбуд». І хоча будівельники доводять, що цегла таки чорна, а зіпсувалася тому, що вантажиться в неміті після вугілля вагони, — керівники заводу і станції непохитно стоять на своєму, доводячи: цегла — біла.

Цей зоровий феномен нині ретельно вивчається офтальмологічною службою ТАП.

НЕ ЧЕКАЮЧИ КОМІСІЙ

Передали куті меду ізяславці. Якби не вони, то сьогодні декотрі господарські керівники Хмельниччини могли б виставити на стіл авторитетного журі щось смажене, не схоже ні на окунця, ні на плотвичку, ні навіть на пічкара. Зовсім новий вид, який мав на ділі довести: щось оте може жити в будь-якому середовищі.

Шлях експерименту — довгий шлях. Були зриви, траплялися прикрі невдачі. Коли ж об'єднали зусилля, тоді діло пішло. Наприклад, директор Шепетівського цукрозаводу А. І. Матвійчук не шкодував для Горині солодко-мелясового «сиропу». А от В. О. Гамалевич — директор Клембівського цукрового заводу — виділяв кип'яч. М. Ю. Марчук — керівник Шепетівського м'ясокомбінату — скидав масні відходи м'ясопереробки. Своєю, і досить вагомою, частку промислового бруду в Горинь вкидали Славутський цикорієсушільний завод (директор Л. А. Усатюк) та фарфоро-фаянсовий завод (директор В. І. Хановський). Стимулом для становлення виду і вироблення у нього імунітету проти чистої води були систематичні вихлюпи з міської каналізації Славуті й Шепетівки.

Експеримент, як бачимо, набував розмаху. Але такої концентрації, такого «раціону» не витримували ні окунці, ні плотвички, ні старезні соми, які усілякого бачили на своєму віку. Вони протестували доступними їм засобами: отак наковтавшись того концентрату, перевертались черевцем догори й пливли, склавши плавнички. Ну, а тут як тут інспекції різні. Ну, і штрафи, і прикροщі. Те-се. А кому потрібні штрафи й прикροщі? Нікому. Біді зараджував новий вид. Він раз і назавжди позбавляв губителів природи і штрафів, і службових неприємностей.

Тепер, коли дещо втихомирились пристрасті, а Горинь посвітлішала, дехто схильний всю вину й відповідальність за зрив виведення нового виду перекласти на Ю. Д. Телігу, нового директора (з 1981 року він уже п'ятий) ізяславського заводу «Харчмаш». Мовляв, його зобов'язували, попереджали, йому рекомендували і т. д. і т. п. А він собі і в ус не дув. А тому й сталася катастрофа: десять з хвостиком тисяч кубічних метрів промислових і кому-

нальних нечистот, прорвавши греблю, вихлюпнулись у Горинь. І мертва риба у районі Славуті убілила береги — прямих збитків державі заподіяно на сотні тисяч карбованців.

Починаючи з 1982 року, тисячі кубометрів промислових і комунальних бруднот скидали щодоби прямо в ставок. І це при наявності очисних недіючих споруд із штатом 30 чоловік (під налагодження і пуск вони були здані ще в 1981 році) кошторисною вартістю мільйон триста тисяч карбованців. Коли зважити на те, що дзеркало ставу не перевищувало гектара, заповнення його йшло швидко. Отже, розв'язка наближалась, а от дирекція підприємства та і районні керівники палець об палець не вдарили, щоб прискорити пуск очисних споруд. Відвертала од ставка носа й райсанепідемстанція. Принаймні, якихось рішучих дій з її боку не зафіксовано. Певен, в обласних інстанціях також догадувалися — міна уповільненої дії, закладена під Горинь, не сьогодні-завтра вибухне.

І вона бабахнула. Та так, що її відлуння пробудило, нарешті, керівників району. Стрепенулись і в області: в Ізяслав помчали представницькі комісії. Тут же, в спішному порядку, почали нарощувати тіло греблі. Протягом двадцяти днів налагодили очисні споруди й підключили до них каналізацію. Як бачимо, два з половиною роки байдикували, щоб протягом місяця навести порядок. Зараз в обласних інстанціях міркують над тим, як далі бути з Горинню. Висловлюється думка утворити комісію по врятуванню ріки від забруднення.

Комісія — це добре, навіть модно. Та от халепа: як бути з рештою рік і річечок? А на Хмельниччині, як твердить статистика, їх протікає, немало й небагато, аж три тисячі. А ще ставки і ставочки, а ще природні озерця! Вони не менше, ніж Горинь, вимагають уваги й захисту. Тож виходить — до кожної з них, як сторожа, треба приставити або ж районну, або ж обласну комісію.

А може, не треба комісій? Може, досить того, щоб очисні споруди просто робили свою справу, а не були архітектурною прикрасою?

М. ОЛЕСЬ.

Вітаємо ювілярів!

Поета-сатирика Миколу ЯРОВОГО з його першим 70-літтям.

Письменника Володимира ДАРДУ з його першим 60-літтям.

Дружні шаржі А. АРУТЮНЯНЦА

Мал. В. ПЕТРЕНКА (м. Вінниця)

ЗЕОТЪ МУНДИРА

ГУМОРЕСКА

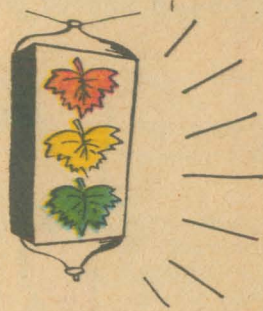
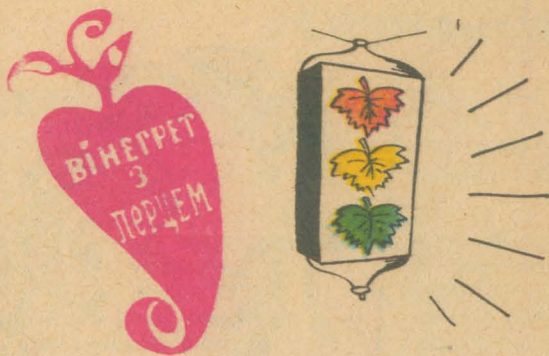
— Алло! Ніночко, це ти? Ну, як там у тебе, все в порядку?.. Ага. Що? Як моя робота? А що ж робота — кипить. Ніночко, я ж подзвонив, щоб нагадати тобі, що сьогодні у нас гості будуть. Пам'ятаєш?.. Вже й куховарити почала? Цікаво, що ти сьогодні утнеш?.. Качку, кажеш... з яблуками? А хіба можна з яблуками? Качка ж не пиріг... Можна, кажеш. Ну, давай, твори. А ще що?.. Ого! Харчо? У тебе, Ніночко, завжди щось неординарне... Що

принести? Шпинат?.. А це що ж таке?.. Ага. Вічно ти все вигадуєш... Так. Огірки, молоко... А молоко нащо?.. Оселедці вимочувати?.. Знову експерименти проводиш! Ну, дивись. Давай дали... Майонез, аджика... Перець, лавровий лист. оцет... Ну, а оцет нащо?.. Повтори... Ні, це вже занадто! Чи чули таке?! Вона збирається кроля цілих п'ять годин у оцті вимочувати! Та він там або розчиниться, або ти нас таки

потруїш. А в гостях же буде і Володимир Броніславович, і Василь Якович. Ти хочеш, щоб я твоїми вигадками заплямував собі честь мундира?! Що?! Ах, у тебе досвід і практика! А у мене, по-твоему, що? Не забувай, що ти лише домогосподарка, а я вже вісімнадцять років — кухар заводської їдальні!

Микола ПЕНАР.
с. Придніпровське
Дніпропетровської області.

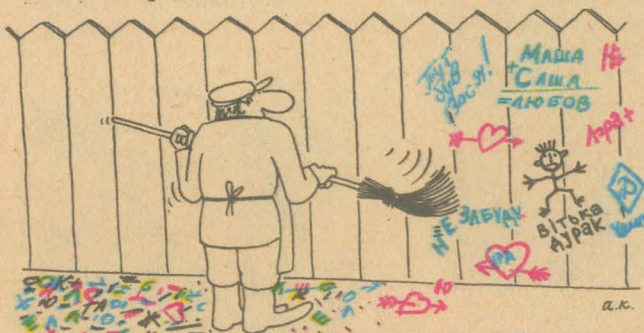
Мал. В. ЄПІСТРАТОВА

Без слів.

Мал. А. КОНОНЕНКА

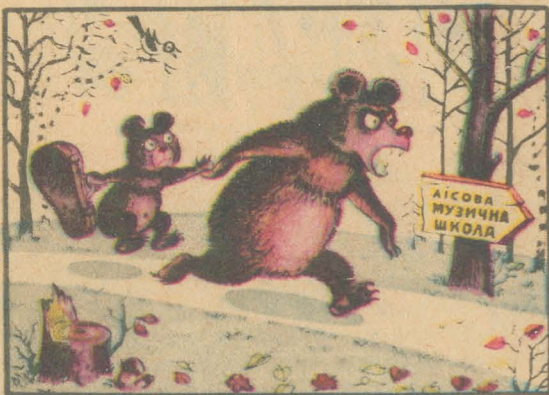
Прикмети осені.

Мал. Р. ДРУКМАН

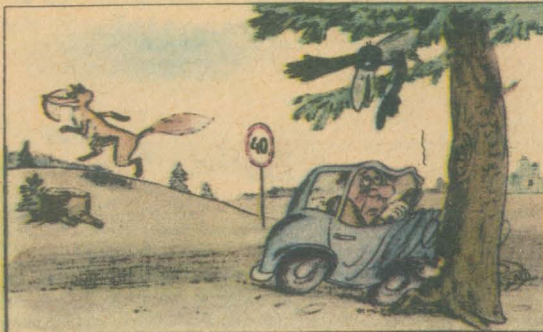
— Ні, ти поглянь, як вона вифарбувалася!
А була ж блідою поганкою.

Мал. А. БОРДУНІСА

— Це якесь непорозуміння! Я не знаю такого ведмедя, котрий посмів би наступити на вухо моєму Мишатці.

Мал. А. ПОЛОВИНКА

— Через тебе, гаво, я сир упустила!

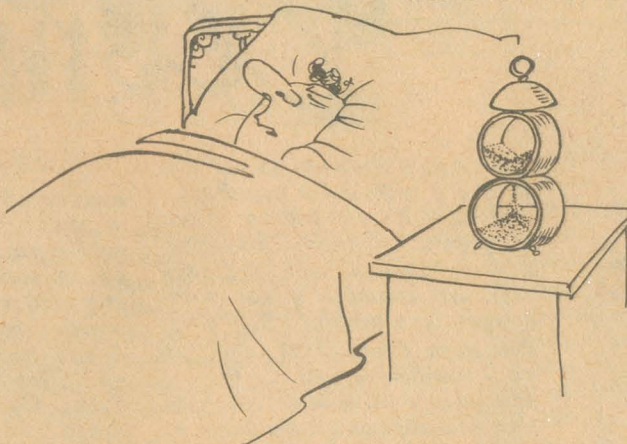
Мал. С. БОБОРИКІНА

Мал. І. ЛОПАТИНА

Мал. О. АЛЬОШИЧЕВА

Без слів.

ДРУЖЕ! Перце!

Будь ласка, допоможи знайти лоцмана. Звичайно, наше прохання може здатися тобі дивним, мовляв, навіщо колгоспникам той лоцман потрібен. Авжеж, скрізь суходіл. Та не поспішай відмовляти. Позаяк нам без нього хоч на роботу не ходи.

А все тому, що у нашому господарстві «Маяк» Знам'яйського району до відгодівельного комплексу аж ніякісінької дороги немає. Отож у непогідь, ідучи на роботу, ми й не знаємо: у якій калюжі викупаємося і у якій багнюці застрянемо.

А поки, Перце, ти шукатимеш нам лоцмана, то, може, його функції — хоч тимчасово — візьмуть на себе керівники колгоспу?

КОЛГОСПНИКИ.

Кіровоградська область.

Ти, напевно, знаєш давньогрецьку легенду про Тантала, який був приречений богами на страшні муки. Стоячи по горло у воді, він не міг напиться і постійно страждав від спраги.

Нам, жителям селища Нововоронцовки на Херсонщині, яке стоїть на березі Каховського водосховища, теж доводиться зазнавати танталових мук. Тільки на відміну від міфічного героя ми приречені на вічну спрагу місцевим комунгоспом.

Вода у селищі є лише на центральних вулицях, де, власне, й живуть ті, хто відповідає за водопостачання. Решта вулиць — Миру, Горького, Жовтнева, Титова, Дудченка, Спеціалістів та інші — почувають себе, як у безводній пустелі. Споруджені у свій час водопровідні башти, насоси зараз — у занедбаному стані. Вийшла з ладу навіть водонапірна башта маслозаводу, яка має забезпечувати підприємство технічною водою, і завод «випиває» з центрального водогону добру частину води, призначеної для мешканців.

Кажуть, античні боги були жорстокими. Але ж вони примусили страждати одного Тантала, а наші комунальники — населення цілого райцентру!

За дорученням жителів:
ПЕТРЕНКО, КИЗИМА,
МАРТИНЮК, НЕЧИТАЙЛО,
ХРОБАК.

УЖИТО ЗАХОДІВ

На зборах бідкався голова:
«Ну, що це за житуха?!
Я в дощ на фермі номер два
В грязі застряв по вуха!»

Правління заходів вжило:
Тепер, дивись, по зливів
Мчить голова через село
На всюдихідній «Ниві».

М. КОЛЕСНИК.

ПЕРЦЕВІ ВІДПОВІДАЮТЬ

◆ «Вигідний клієнт» — фейлетон під такою назвою був опублікований у «Перці» № 9. В ньому, зокрема, розповідалося про те, як житель села Вільшанки (Чуднівський район) Є. П. Хамський відвіз і здав до Бердичівського філіалу житомирського заводу «Ремпобуттехніка» пральну машину «Пчелка». Там йому ввічливо пообіцяли швидко машину відремонтувати. З того часу він регулярно їздив до Бердичева. А майстри так само регулярно давали йому обіднянки. І поїздки ці тривали... цілих п'ять років, бо здав Є. П. Хамський свою багатостраждальну «Пчелку» ще у 1979 році.

Після виступу Перця заступник міністра побутового обслуговування населення УРСР В. С. Хизуєнко повідомив, що фейлетон обговорено на виробничій нараді житомирського заводу «Ремпобуттехніка» з участю відповідальних працівників облпобутуправління. Замовнику замість загубленої пральної машини видано іншу. На безпосереднього винуватця цієї тяганини майстра Михалевича В. Ю. матеріали передано до суду для стягнення з нього завданих збитків.

Інженера-технолога Ковальчука Л. В. притягнуто до дисциплінарної відповідальності, а слюсаря Свицького А. М. з роботи звільнено.

◆ Працівники дитячого відділення центральної районної лікарні міста Кремінної надіслали Перцеві листа про те, що у їхньому приміщенні, зданому в експлуатацію два роки тому, ще й досі не працюють ліфти. Листа цього було вміщено у № 10 журналу.

Як повідомив заступник голови виконкому Ворошиловградської облради Л. І. Дейнеко, ліфти дійсно не працювали, бо були змонтовані без амортизаційних пружин. Нині ці пружини вже одержано, встановлено, і ліфти працюють.

◆ Про те, що на Ново-Белярському хлібозаводі вентиляція не працює, чани потребують ремонту,

в побутових приміщеннях — антисанітарія, писалося в листі робітників цього заводу до редакції.

На прохання Перця Одеський обком профспілки працівників державної торгівлі та споживчої кооперації перевірив цього листа. А секретар обкому В. В. Кашинцов повідомив, що факти повністю підтвердились. Нині вентиляційні установки вже введено в експлуатацію, відремонтовано й чани. А в побутових приміщеннях наведено належний порядок. Крім того, механізовано процес транспортування та засипки борошна, встановлено автомати з газованою водою.

◆ У місті Сумах біля будинку № 5, що по вулиці Горького, прорвало водопровід. Майстри, які з'явилися на виклик мешканців цього будинку, замість належного ремонту перекрили воду і пішли собі геть. З того часу води у будинку немає, а майстри на виклики більше не з'являються. Лист про це надійшов до редакції.

Після втручання в цю справу Перця перший заступник голови виконкому міської ради Ю. Н. Шаркевич повідомив, що аварію водопроводу ліквідовано. Вода до будинку подається безперебійно.

◆ В одному з листів до Перця йшлося про те, що працівники М.-Калигірського відділення радгоспу Ярошівського цукрокомбінату (Черкаська обл.) розбазарюють поросят.

Голова Катеринопільського районного комітету народного контролю В. Г. Коркач повідомив редакції, що дійсно працівники відділення, всупереч існуючим вимогам, виписали лікарю райлікарні Ткаченку М. О. та його родичам шестеро поросят.

Наказом директора Ярошівського цукрокомбінату за самовільну реалізацію поросят обліковцю М.-Калигірського відділення радгоспу Грабовій Л. А. оголошено сувору догану, а керуючому відділенням Проценку А. А. — догану.

Страшне перо
НЕ В ГУСАКА...

«У нас художня самодіяльність завжди на висоті, не дивлячись на те, що завклуб через п'янку опустився далі нікуди. Пісні і танці обходяться без нього».

(Із стінної газети)

Надіслала Г. ЗАРУДНЯ.

«Од природи ми такі, як сказав один учений, що не можемо ждати милості, тож треба рішуче стукати в райсільгосптехніку, доки не виб'ємо потрібні деталі».

(З виступу).

«Отже, висновок ясний, товариші тваринники і господарники: на стійловий період ми повинні стати не під протяги і дощі, а на теплу і ситу зимівлю».

(Із стінгазети).

Надіслав П. ЛЯШЕНКО.

«Затягнувши болта, я зорвався і вдарив головою швеллер».

(З пояснення).

Надіслав О. БАТЮК.

«По цих питаннях була прийнята постанова районного комітету народного контролю з вказівкою термінів виконання недоліків».

(З виступу).

Надіслав Б. ВОВК.

ЖИТЕЙСЬКІ ПРИКМЕТИ

● Якщо ви не вимагаєте здачі в таксі, отже, ви — реаліст.

● Якщо назустріч вам іде дама з порожніми відрами, це означає, що ви — у новому мікрорайоні.

● Якщо в купленому пиріжку начинки не виявлено, то він — з м'ясом.

● Якщо у директиви дружини ви внесли свої корективи, можна не сумніватися: буде буря.

Олександр АРАБАДЖІ.
м. Горький.

Головний редактор
Ф. МАКІВЧУК.

Редакційна колегія: В. БОЙКО, В. БОНДАРЕНКО, А. ВАСИЛЕНКО, В. ЗЕЛІНСЬКИЙ, Д. МОЛЯКЕВИЧ, Ю. ПРОКОПЕНКО (відповідальний секретар), І. СОЧИВЕЦЬ, В. ЧЕПІГА (заст. головного редактора).

ВИДАВНИЦТВО
«РАДЯНЬСЬКА УКРАЇНА»

Адреса редакції: 252047, Київ-47, вул. Петра Нестерова, 4. Тел. 441-89-12, 441-89-15, 441-89-17.
Адрес редакції: 252047, Київ-47, ул. Петра Нестерова, 4.

Для телеграм: Київ Перець.

Журнал «Перець» № 20 (1182)
(на українському мові).
Видавництво «Радянська Україна».

Видається з січня 1927 року.
Виходить двічі на місяць.

Здано до набору 17.09.84. Підписано до друку 04.10.84. БФ 01000. 70х108/8. Офсетний друк.
2,8 умовн. друк. арк. 14 умовн. фарб.-відб. 4,1 обл.-вид. арк. Тираж 2306000 прим. Зам. 05778.

© Журнал «Перець» 1984 р.

Рукописи не повертаються.

Передруковуючи із журналу матеріали, треба обов'язково посилатись на «Перець».

Ордену Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна», 252047, Київ-47, Брест-Литовський проспект, 94.

Ордену Леніна комбінат печаті видавництва «Радянська Україна», 252047, Київ-47, Брест-Литовський проспект, 94.

Текст набрано із застосуванням вітчизняного фотонабірного комплексу «Каскад»

Отсканировано redaktorом
для rutracker.org

Мал. Р. САХАЛТУЄВА

— Ви тут робить своє діло, а я піду побалакаю про мир.

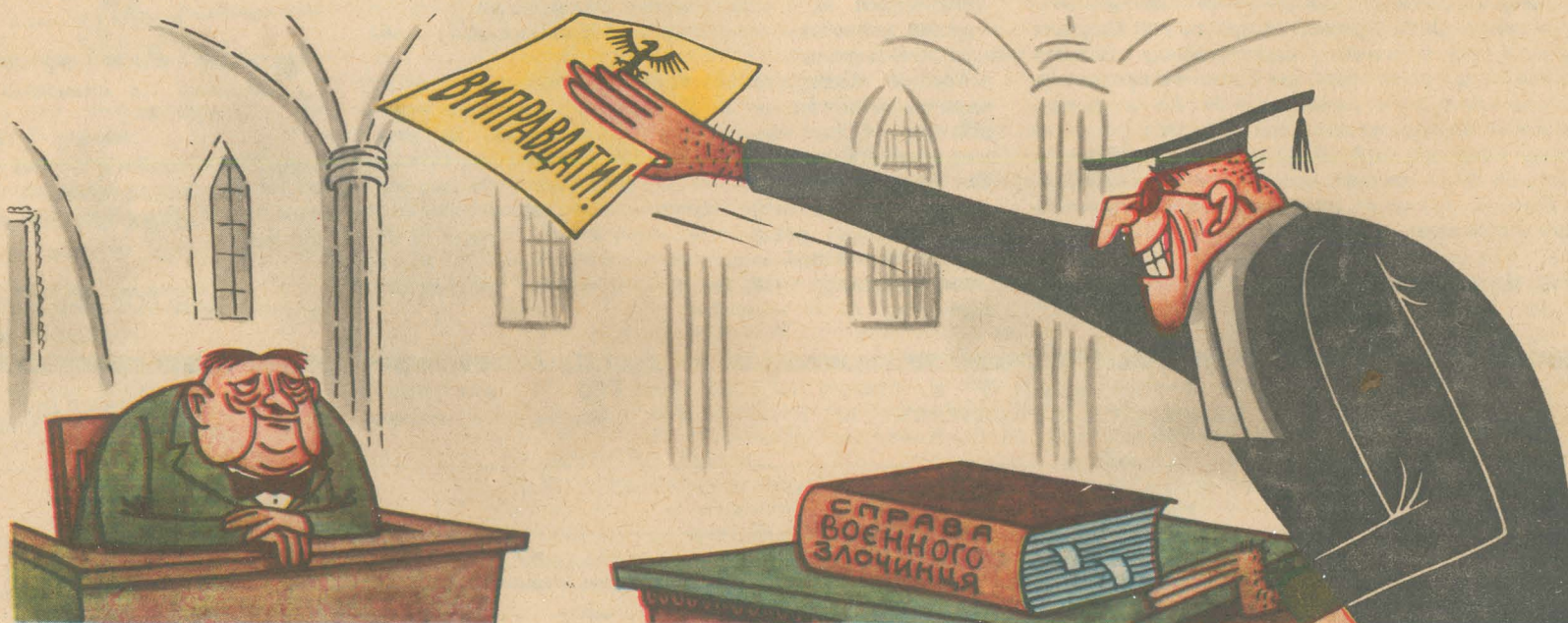
Своєю розбійницькою політикою адміністрація США показала всьому світові своє справжнє обличчя.

Мал. В. СОЛОНЬКА

Пірати XX сторіччя.

Мал. О. МОНАСТІРСЬКОГО

Рука боннського правосуддя.